

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden pénteken legalább egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 frt, félévre 2 frttal fizethetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az
ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ
(Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz),
a lap szellemi részét illető közlemények az
ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ
(Gamauf Vilmos, e. titkárhoz)
czimzendők.

A hirdetési díj szabályzatot lásd az utolsó lapon

Lapfelügyelő bizottság: **Paget János** elnök; **Berde Áron**, **b. Huszár Sándor**, **Mina János**, **Nagy Ferencz**,
Szabó Samu, **Szentgyörgyi József**.

Meghívás.

Az erdélyi gazdasági egylet folyó évi december hó 11-én délelőtt 10 órakor a városi tanácsház nagy termében **rendkívüli közgyűlést** tart, miről az egylet helyt lakó s vidéki tagjai azon kéressel értesítettnek, hogy a kijelelt időben és helyen minél nagyobb számmal megjelenni sziveskedjenek.

Tárgy: A nagy-buni birtok mi-kénti értékesítése.

Kolozsvártt, 1875. nov. 9-én.

Gróf Mikó Imre,
egyleti elnök.

Gamauf Vilmos,
egyleti titkár.

A trágya értéke s annak kezelése.

A trágya értéke függ az állatok jó vagy rossz táplálkozásától, nem különben annak kezelésétől az udvaron és a mezőn. Mi haszna ha az istállóból a legjobb trágya is kikerül, de ez több hónapokon át mély vízzel telt trágyafészkerben rothad; mi által fekete tőzeg alakú savanyu tömeggé válik; vagy ha a trágya esővíz által mintegy kilugoztatik s annak legértékesebb része a húgy vagy udvarainkat el-árasztja, vagy, a mint fájdalom még igen sok gazdaságban látható, hogy abban gázolni ne kénytelenitessünk, árkok segítségével az utcára vagy utak sáncaiba levezettetik; vagy ha a trágya rossz kezelés következtében megpenészedik s megég, sigy ismét annak értékesebb részei elpárolognak; mind a három érintett esetben a trágya csak oly tápanyagot nyújt a növényeknek, mint a rothadt, penészes vagy esővert széna az állatoknak; nem csak értéknélkülit, de károst is.

Hogy rendes trágyát nyerjünk, kezelésére már az istállóban kellő gondot kell hogy fordítsunk. Kevés alom mellett sok trágyaanyag elvész, s a tömeg nem szaporodik; sok alom mellett a tömeg ugyan szaporodik, de a mint tudva van, a szalma magában kevés hatékony anyagokat tartalmazván, a trágya rosszabb lesz, egyenetlenül fog érni, hosszabb kezelést, taposást s öntözést igényel.

Az alom és a ganajtömeg közti arány akkor

helyes, ha az alom a ganajtól egészen van áthatva, azt egészen magába veszi.

A középalom szükséglet a szarvasmarhánál, ha a hugynak nagy része is felfogatik, a megevett takarmány $\frac{1}{4}$ része, a juhoknál $\frac{1}{6}$ része. Mentől nedvesebb a takarmány, annál több alom szükséges.

A trágyatelep készítésénél tekintetbe veendő:

1-ör, hogy az istállóból kikerülő nedvesség vagy trágyalé külön tartányokba gyűjtessék, honnan a trágyát többször megöntözni lehessék;

2-or, a trágyatelep az udvaron közel az istállóhoz olyan helyen készítendő, hogy sem az udvarban össze gyülemelő víz hozzá ne férhessen, sem pedig az altalaj vize a telep fenekén föl ne nyomulhasson.

3-or, védve legyen a trágyatelep a mennyire lehet a szél és nap ellen, e végből czélszerű, ha az istálló éjszaki oldalán készíthető.

4-er, a telep feneké áthatlan legyen, hogy a trágyalé rajta át ne szivároghasson. A hol a talaj nem kötött, a trágyatelep feneké agyaggal bevonandó.

5-ör, a trágyatelep legyen oly téres, hogy benne a trágyát 4 lábnál magasabbra rakni ne kellessék, minden darab kifejlett szarvasmarhára, ha a trágya minden 2—3 hóban kihordatik, egy öl számitandó.

6-szor. A szekerekkel való hozzáférhetés könnyű legyen,

A trágya kihordásánál a trágyatelepre ügyelnünk kell, hogy a trágya egyenlően elteritessék, mert ha kisebb rakásokban marad, a mint azt a saraglyáról vagy targonzáról levetik, a rakások közt üregek maradnak s ezekben penész képződik. A hol különböző állatok tartatnak, czélszerű, hogy trágyájuk rétegenként kevertessék. Igen hasznos a trágyát időről időre megtapostatni, ez által a levegő behatása gátolva lévén, az erjedés s evvel a trágyázó anyagok elpárolgása is meggátoltatik. Nem különben szükséges különösen nyáron át a trágyát többször trágyalével megöntözni.

A földön is okszerű kezelést igényel a trágya. A mint a trágyázandó föld felszabadult, a trágya azonnal reá hordandó. A trágyatelepen bár okszerűen kezeltessek a trágya, erejéből veszit, nem úgy a szántóföldön, ha mindjárt hetekig vagy hónapokig elteritve fekszik. Főfeltétel, hogy kihordása után azonnal elteritessék. Igen gondatlan eljárás,

midőn a trágyát a szántóföldön kis kupaczkokba rakjuk s azt alászántásig úgy hagyjuk, mert a kupaczkok minden oldalról levegővel érintkezvén, erjedni kezdenek, s a legjobb trágyaanyagok elpárolognak. Ezen légnemű trágyaanyagok a kupaczkok azon részéből párolognak el leginkább, mely a földtől távolabb esik; a föld csak bizonyos távolságra lévén képes az elpárolgó trágyaanyagokat lekötöni. Az azonnal elterített trágya igen ki lévén téve a levegőnek, megszárad s erjedni nem fog. A netalán mégis elillani akaró légnemű trágyaanyagok a föld által beszivatnak s leköttenek. A trágyát kis kupaczkokban tartani hosszabb ideig azért sem tanácsos, mert nagyobb és hosszabb esőzések alkalmával a trágyakupaczkok mintegy kilugoztatnak, s a trágya java a kupaczkok alatti földbe szivárogván, buja foltokat okoz.

Kivételképen nem czélszerű a trágyát kihordás után mindjárt elteríteni és hosszabb ideig elterítve hagyni:

1-ször. Oly szántóföldeken, melyek meredek fekvésűek, mert ezekről nagyobb esőzések alkalmával a víz által feloldott trágyaanyagok előbb lemosatnak, mint sem a föld képes lett volna azokat felszívni.

2-szor. Igen kötött s különösen nedves talajokon, mert a kötött talaj a trágya azonnali alászántása által porhanyittatik, de másrészt az ilyen talajok, ha trágyával földve állanak, tavaszkor későbbben száradnak s így a vetést késleltetik.

3-szor. Ha a trágyázás oly gyenge, hogy a trágya a földet tökéletesen nem fedi, mert ilyenkor a káros gyomok szaporodása segítettik elő.

Lágy földre trágyát hordani nem tanácsos, különösen ha a talaj kötött, mert ilyenkor a talaj rézsínt a kerekkel összevágatják, rézsínt az állatok által összetapodtatik.

Nem árt, ha a trágya a földön megszárad, de káros, ha azt nedvesen alászántjuk; nedves trágyát akkor sem czélszerű azonnal alászántani, ha a talaj száraz is, jobb, ha azt némileg szikkadni hagyjuk. Nedvesen alászántott trágya a talajban összezsugorodik, rendesen nem rothadván, hasonló lesz a tőzeghez. Későbbi szántás alkalmával az ilyen trágyacsomók felszínre kerülnek. Hogy örül ennek némely gazda, vélvén, hogy talaja még régi trágyában bő-

velkedik, holott ez annak jele, hogy a trágya csak keveset használt, sőt kárba ment, mert az ilyen csomók trágyaerejüket már elvesztették.

A trágya igen apróra és egyenlően terelendő el a szántóföldön. Kötött agyagos talajban a trágyát nem szabad mélyen alászántani, a mély alászántásnak ugyanazon hátránya van, mint mikor a trágyát nedves állapotban alászántjuk. Jobb, ha egyes helyeken kiáll a trágya a barázdából, mintsem hogy mélyen kerüljen a föld alá. Homokos, laza talajokon a trágya azonban mélyebben is alászántható.

Hogy milyen vastagon trágyázzuk szántóföldjeinket, ez első helyen a rendelkezésünkre álló trágyamennyiségétől függ. Általában a kötöttebb talajokat erősebben és ritkábban, a laza talajokat gyengébben, de gyakrabban trágyázni tanácsos. 200 mázsa rendes trágya egy holdra gyenge, 300 mázsa közép, 400 mázsa s ezen felül erős trágyázásnak mondható.

Ezek volnának a trágya kezelésére vonatkozó szabályok, melyeknek szem előtt tartását minden gazdának saját érdeke kívánja s melyek, ha szigoruan betartatvának, nem látnánk hazánkban annyi parlagföldet, nem ennyi gyomos vetéseket, nem halanánk annyi panaszt silány termésekről s a mezőgazdák pénzteniességéről.

Hogy milyen kincs megyen veszendőbe csak egy éven át a trágya czélszerűtlen kezelése s a gazdák hanyagsága által, például szalgáljon ezen csak felületes számítás: országunknak van 13 millió lakosa, ezeknek ürülékei személyenként és évenként 7 mázsával számítva tesznek 91 millió mázsát, értékükre nézve felérnek még egyszer annyi rendes istállótrágyával. Ezeknek legfeljebb $\frac{1}{4}$ része használtatik fel gazdasági czélokra, $\frac{3}{4}$ része pedig nem használtatik fel. Thaer minden egyes ember évi ürülékét 5 frtra becsüli, tehát 13 millió lakos után ezek értéke 65 millió frt. A fel nem használt $\frac{3}{4}$ rész értéke tehát 48 millió frtot teszen. Számítsuk hozzá azon veszteséget, mely az istállótrágya rossz kezelése következtében áll be s mely az előbbeniéül alig lesz kisebb, s látni fogjuk, hogy évenként száz millió frtot veszítünk saját gondatlanságunk s hanyagságunk által.

Walter Lajos.

A tordai vándorgyűlés jegyzőkönyve.

Második ülés.

Vasárnap, 1875. október hó 3-án. d. e. 10 órakor.

(Folytatás.)

4. Nagy Albert előad.

A t. vándorgyűlés megbízása folytán nekünk jutott — mint bizottsági tagoknak — azon szerencse, aranyos-székben a bágyon-kövendi kisebb gazdaságokat megvizsgálni, s vizsgálódásunk eredményéről jelentésünket a t. vándorgyűlésnek megtenni. E megbízásunk következtében a kitűzött feladatunk megoldása czéljából f. hó 1-én Tordáról Fosztó László egyik kiküldött tagtársunk alkalmatosságán ki is szállottunk Aranyosszék Kövend helységébe Gál Miklós ur gazdaságát megvizsgálandók.

Megjegyezni kívánjuk mindenekelőtt azt, hogy Aranyosszék földmivelő népe példás szorgalma és munkásságából fejthető meg csak azon jelenség, hogy daczára annak, miszerint az aranyosszéki kövgazda ember külső mivélés alatt álló földbirtoka alig csak néhány holdat tesz, e néhány holdnyi birtok mindig elégséges az aranyosszéki embernek arra a czélra, hogy — habár szükön — a saját házi szük-ségletéhez megkivántató anyag készletet magának megteremtse, nemcsak, hanem hogy tőkéjéből az állami szük-séletek fedezésére is a kiszabott adómennyiséget — megrövidítése nélkül — kiszolgáltathassa.

S valljuk meg t. vándorgyűlés e való ténynyel szemben azt is, hogy a kisebb gazdaságok, mind nemzetgazdasági, mind pedig politikai tekintetben is mindig birnak oly előnnyel, mint a nagy gazdaságok. Azon előnnyel birnak a kisebb gazdaságok, — a milyenek az aranyosszéki birtokok tulnyomó részben — hogy azokban a nagyobb népesség következtében egy bizonyos kiterjedésű telekre aránylag nagyobb munka és tőke fordíthatatik; hogy a kis gazda minden arasznyi földét szorgalommal és figyelemmel miveli; hogy kisebb gazdaságok létezése által sok embernek lehetséges lesz telket szerezni, családot alapítani s hogy az által több embernél a társasági kötelekhez is nagyobb ragaszkodás szülemlik.

Ezeknek előrebocsátása után kezdjük meg a bágyon-kövendi kisebb gazdaságokban az idő rövidségénél fogva, meglehet nem elég behatóan eszközölt vizsgálódásunk eredményének feltüntetését.

* * *

Nevezett Gál Miklós ur gazdasága áll a bágyoni határon összesen 121 hold és 744 \square öl birtokból a következő mivélési ágak szerint megosztva: szántó 50 hold 156 \square öl, természetes réti kaszáló 48 hold 150 \square öl, szőlő 4 hold és 698 \square öl kiterjedésű, a melyből a Csombordnál nyert rajnai rieslinggel beültetett, 2 éves rigolirozott fajszőlő 1 hold és 300 \square öl; továbbá 6 hold és 677 \square öl legelő elszortan a határon, a mely azért maradott legelőnek, mert egyik vagy másik mivélési ágba hasznavehetetlenségénél fel nem volt vehető és 12 hold 665 \square öl terjedelmű erdő.

A kövendi határon összes birtok 45 hold szántó, mely

birtokrészlet, egy pár hold kivételével elsőrendű minőségű és végre 6 hold mesterséges luczernás, inkább kertekben termesztve.

Az általunk megvizsgált nevezett gazdaságban a marha-állomány áll 10 igavonó ökörből, 4 fejős tehén és 4 fejős bivalyból, 8 tulokból, 6 lóból, 100 drb tejelő juhból és 30 drb disznóból.

A beltelek áll egy tágas udvarból és az udvar közvetlen szomszédságában mintegy 2 holdnyi gyümölcsösből, a melyben a szilva és almafák együtvé vannak rendetlenül csoportosítva, majdnem sűrű, fiatal erdőhöz hasonlólag. Az almafajták közül különösen a ponyikat találtuk olyannak, a mely az ottani climaticus viszonyokkal leginkább rokonszenvezni látszik, a mennyiben a ponyik almafája — a mely nem minden évben szokott gyümölcsöt hozni, Kövenden minden évben dus gyümölcsstermással fizet már a 4-ik évben, meg azon közönyért is, a melylyel a gyümölcsfák tenyésztése körül az aranyosszéki ember eljár, minden munkáját és minden idejét az eke és kapa között osztván meg.

Kövend és Bágyon községeknek — mind közös, mind pedig felosztott, igen szép erdei vannak, illetőleg lehetnének, ha azokat közlegelőül nem használnák.

Mily nevelés fogalmi meghatározást adnánk egy erdőről, ha azt úgy definiálnák, p. o. hogy az erdő egy oly kopasz hely, a hol megvényt törpe bokrok és itt-ott egyes magasabb fiatal fasudarak teremnek, a mely bokrok és magasabb fák között a kecskék és marhák fejrlelenek ki már a messzi távolból.

Pedig t. vándorgyűlés! ezen a nemzetgazdászati irányelvekkel szemben talán komolyan látszó, de máskülönbén elég nevelés fogalmi meghatározása az erdőknek az aranyosszéki erdők jelenlegi állapotára — igen kevés kivétellel nagyon is ráillik.

Sajnos az, hogy az erdők fennmaradásának nemzetgazdászati fontosságát nem látva, tehetetlenek vagyunk az erdők pusztításának meggátolásában. Innét a letarolt erdőknek oly nagy tömege hazánkban. Nem hagyhatjuk e tárgyat a nélkül, hogy sajnosan ki ne emeljük, mennyire nem tartanak hatályba az erdő károsításokról szóló törvényeink.

Jele, hogy a formák nem segítenek semmit, azok csak a papíron megszáradva maradott irott malasztok mindig, ha a társadalomnak, a társadalom jobb részének tevékenysége nem megy az állam segélyére.

A művelési módzatok, azoknak ára és a munkás viszonyok iránt a következő értesítéseket szerezhettük meg:

Aranyosszék Bágyon-Kövend vidékén tagosítás nem lévén, az ugarrendszer van alkalmazásban.

Az őszi vetésnek való földet kétszer, ritkán háromszor szántja meg az aranyosszéki ember. A búzát Kövend-Bágyon vidékén felül szokták vetni, talán azért, mert Aranyosszék földtalaja sárga agyagos poronddal vegyített lévén, nagyon is tömötnék mondható. A vetés idejének kezdete rendszeren szeptember hó közepe; zöld vetést éppen ezen késői vetés miatt nem minden gazda ember tud még jelenleg felmutatni.

Egy hold szántóföldnek őszi ugarlása rendes viszonyok között kerül 2 frt 20 egész 40 krig, a tavaszi ugarlás 3 frt, sőt 4 frtba is, a keverlés pedig rendszeren nem emelkedik felül az 1 frt 20 kron.

A mi a megérett mezei termények learatását illeti, ezt nem pénzzel fogadott munkásokkal arattatják, (mely sokba kerülne) hanem a havasról minden évben aratáskor csoportokban levándorlott oláhoknak adják ki levágás-végett részben, mely részökben pedig a 12 vagy 13-ik kalangya búzát kapják.

Egy kaszás napszám ára 80—90 kr. közt váltakozik, teljes koszt és napjában 4-szeri pálinkaital nyereségének kikötése mellett. A mi az aranyosszéki földek termelő képességét illeti, ennek kitüntetésére egy példát hozunk fel, a melyből az aranyosszéki szántóföldek jó és szorgalmas megművelése mellett azoknak jóságára és termőképességére biztos következtetést vonhatni.

Az idén történt, hogy egy kövendi ember Sós Kiss Sándornak egy 1000 □ öl területű helyen termelt 75 ötös kalangya tiszta búzája; minden ötös, — melyben 15 kéve van téve — eresztett 1 véka és 3 kupa tiszta búzát, s így ezen 1000 □ öl területű helyen termelt nem több mint 89 véka és egy kupa tiszta buza. Hihetetlen, de igaz!

A földek ezen nagy termelési képessége magyarázza meg aztán azt is, hogy miért oly drágák a földek Aranyosszéken. Így p. o. egy hold szántóföld — ha eladó — 200 frt, sőt nem ritka az eset, hogy 300 frton is örömmel megvásároltatik.

Az idejű termés Aranyosszéken sikerültnek mondható.

Ha áll az, hogy nemcsak a gazdaságnak, de a földnek egész becse is, a földművelő nép műveltségével, gazdaságával együtt nő és fogy; s ha áll az, hogy egyedül az ily nép emelheti mind az egyes, mind az egész nemzeti gazdaságot oly virágzásra, mint azt több mivelt országban látjuk, de látjuk néhol hazánkban is: akkor azt hisszük, hogy az aranyosszéki nép gazdasági tevékenysége megfigyelése után bátran alkothatunk magunknak e nép életrealósága iránt kedvező ítéletet.

És ezzel talán hiányos jelentésünk a bágyon-kövendi kirándulásról befejeztük; szabad legyen azonban még csak kifejtenuk, hogy kövendi Gál Miklós igazi magyar vendégszerető hajlékából eltávozva, az uton hazafelé jövet, mily fogalmat alkottunk magunknak egy szorgalmas gazdáról.

„Egy szabad lény, a végre teremtvé, hogy saját keblében levő indokokból cselekedjék, hogy önnön magának legyen a szerencse kovácsa; bensőleg összekötve a természettel, de nem rabszolgája annak; környezve ezer ellenséges erőktől, természeti elemektől, melyek örömet vagy bánatot hoznak, ismert és nem ismert veszélyektől, és mégis felruházva istentől tehetséggel, mindazokkal harczolni, és ez ötet legyőzéssel fenyegető erővel való küzdésben a maga hatalmát kitüntetni“, ez megközelítőleg a gazda ember eszméje.

Adjon az ég e hazának sok oly kis birtokos gazdát, mint a milyen kövendi Gál Miklós ur, a ki hivatását nem

csak érti, hanem teljesíti is: ekkor lesz aztán hazánk s népe igazán boldog.

Vándorgyűlés a jelentést helyeslő tudomásul veszi.

5. Előadó: Székely János:

Mélyen tisztelt elnök ur, tisztelt vándorgyűlés!

Bizottságunk folyó hó 1-én délelőtti 10 órakor indult el Toroczkóra és Sinfalva községét elhagyva kezdett a hegyek közé bevonulni, hol a gyönyörű heglánczolat annyira lekötötte figyelmünket, hogy aligha beszélt a bizottság egyes tagja másról, mint ezen heglánczolat szépségéről, nagyszerűségéről és regényességéről és nem egy tag a Svájczhoz hasonlította e vidéket.

Toroczkónak utja mindenütt a lehető legjobb és meglátszik, hogy vassal bővelkedő vidék, mert még az utak is már nagyjából kiolvasztott vaskövel vannak keményebbé téve, különösen Toroczkó közelében.

Utközben megállván a Czupor Andor és Borbély Andor toroczkai lakosok által birt vashámornál, oly szerencsések voltunk, hogy éppen akkor érkeztünk oda, mikor javában folyt a munka, a tulajdonosok egyike Czupor Andor 3 legényével éppen ekevasak készítésével volt elfoglalva; a tulajdonosnak tudtára adván, hogy mi járatban vagyunk, ő a legnagyobb készséggel mutatott és magyarázott meg mindent, a mire nézve felvilágosítást kértünk.

A hámor, ugyszintén az építkezések s a berendezések is egyszerűek, a befektetett üzleti tőkék is alig haladja meg a 300 forintot, és hogy nagyobb befektetéseket nem tesznek, okul felhozta, hogy a külföldről behozott roppant vaskészlettel versenyezni nem tudnak. A tulajdonosok felváltva négy-négy egymásután következő nap dolgoznak és évenként mintegy 4—5000 mázsa nyers vasat dolgoznak fel különféle eszközöknek.

Utunkat tovább folytatva csak hamar beérkeztünk Toroczkó bánya várossába. A városban az építkezések csinnal és izléssel vannak készítve, azonban egy része csak most épül, mert közelebről két nagy égés a városnak több mint egyharmadát elhamvasztotta.

Megérkezésünkör szolgabíró Rác Sámson ur fogadott és kísért házi gazdánk postamester Zsakó János urhoz.

Mindenekelőtt kedves jó házi gazdánk belső telkét néztük meg, ki is Toroczkón a legnagyobb földbirtokos, udvara berendezése sok más gazdának mintaképpül szolgálhatna, istállója egy fedél alatt van csürjével és gabnásával, még pedig a csür közből és az istáló jobb és balfelől, az épület erős, elég nagy ajtókkal és világos ablakokkal ellátva, a gabonás annak keletfelőli részét foglalja el. A pajta hja (padlása) annyira nagy, hogy 40—50 szekér szénát, és több mint 200 kalangya szalmás gabonát magába fogad, miáltal azon előny van elérve, hogy a termés, ha ázik is künn a határon, de legalább az udvaron a víztől mentve van, tűz ellen pedig biztosíthat a gazda. A gabonás ajtaja és ablakai vas pléhvel vannak bélelve és ellátva ugy a betörések, valamint tűz ellen.

Zsakó János ur birtoka 50 hold, holdja 1600 □ öllel, melynek megmunkálására 6 ökröt, 6 bivalat és 4 lovat tart, van továbbá még 4 fejős bivala is, melyeket kizárólagosan tenyésztésre és tejgazdaságért tart. Három szekérral és ugyan ennyi ekével szokott dolgozni, még pedig egy fogatban 2 ökröt elől és 2 bivalat rudban fogat.

A terméshez a toroczkóiak csak roppant fáradsággal juthatnak, mi kitűnik onnan is, hogy földjeikről minden évben a háromszori szántás után azon köveket, melyeket a víz a hegyekről a szántóföldre vitt, kiszedik, mit az egyes földek végében látható 5—6, sőt 10 köből kőrákás is tanusít.

Földjeik nagyobbára 40—20° hajlás alatt fekszenek, és csak igen kevés vízszintes fekvésű földjük van; kerülő ekével itt lehetetlen szántani, azért nagyon egyszerű, de a czélnak megfelelő váltoekét használnak, melyet házi gazdánk szivességéből szerencsések voltunk teljesen felszerelve látni. Toroczkón helyt készítik, ára 5—6 forint. Azon kérdésinkre, hogy miután e váltóeke használatánál a marhák felváltva járnak a barázdába, nem nehezíti-e ennek szokatlansága a munkát, azon választ nyertük, hogy legkevésbé sem, mert nagyobbára maguk nevelik a marhákat, s így hozzá szoknak, valamint a vásárolt ökrök is a jó cseléddel, a mi Toroczkón nem kevés, csakhamar megszokják és tartják a barázdát a legjobban. Az őszi vetésnek háromszor szántanak, és mindig alája vetnek holdanként 9 kis vékát, középtermésben 5 szemet kapnak, az üszög ritkan fordul elő, vetőmagnak különben a legszebb kiválasztott tiszta buzát használgák.

Innen átmentünk Simon Miklós belső telkébe, hol ugyanazon renddel, mint fentebb említettük, vannak az épületek elhelyezve; megtekintettük a ház belső berendezését is, mely gazdagon van ellátva butorral, képekkel stb.

Birtoka 30 hold s azt 8 ökörral, 3 lóval dolgoztatja, marháit két ökrös és egy lovas fogatban használja. Megtekintettük még Botár Gazsi és Vermes János kissebb gazdák birtokát is, a mely ugyancsak az előbbiekkal a berendezésben megegyez. Ezeknek a házaikba betekintve, különösen a Botár Gazsiéban a toroczkói házi ipar híres készítményei gyanánt feltűnő sok szép himzett és kivarrott párnát és törölköző kendőt láttunk; meglepett még az is, hogy a házban kereken szebbnél szebb mozaik asztalok és padok, felül fogasok vannak, melyeken sok különbnél különb alaku és festésű korszó van elhelyezve, csak is a szoba diszével tartva és soha használatra elő nem véve.

Jóizti és kedélyes ebéd után felmentünk Toroczkó-Szt.-Gyögyre, hol az idő kellemetlensége miatt csakis Thoroczkai Sándor ur belső telkét nézhettük meg, összes birtoka 802 hold, melyből erdő 600 hold, szántó 150 hold, kaszáló 50 hold és belső 2 hold; kevés időnk lévén, siettünk a diszkeretet megtekinteni, mely a legnagyobb csinnal és czélszerűséggel van berendezve, többek között egy forrás van a kertbe bevezetve, melyet öntözésre ép oly könnyen, mint fürdőnek használgák. A diszkertből a szépen rendezett szérüs kerten át a gyümölcsösbe értünk, a mely mint látszik, csak

nehány éve hogy felállított, a fák fiatalok és nagyobb részint az erdélyi gazd. egylettől vannak vásárolva, a gyümölcsnek majd minden osztálya képviselve van, alma a legjobb fajokból van 209 darab, csontárfélékből 600—700 darab.

A cselédek fizetése mérsékeltnek mondható, ugyanis évenként 130 forintra megy a költség, mely részint pénzben, részint terményekben adatik.

A folytonos eső miatt a mezei kirándulás elmaradván, estére ismét Toroczkón vendégszerető házi gazdánknál szállottunk meg.

Miután leírásom végefélé érkeztem, nem tartom érdektelennek még a következőket megemlíteni. Az erdő kímélése tekintetéből juhokat nem tartanak, csak is kecskéket, a melyeknek legeltetési helyeül csupán azon sziklás helyek szolgálnak, hol más állatok a fűvet értékesíteni nem tudják. A kecskék tavasztól elkezdve október 16-ig minden este haza hajtattak, ezentul a fejés a pásztoroknak adatik a czáp (kecskebakok) tartásáért, e tejből készül az izletes kecskesajt. A Toroczkótól keletre fekvő sziklák tetején van 5—6 öl mélységben tágas mező, mely úgy vizzel, mint fűvel bővelkedik, ezen mélységbe szokták a kecskepásztorok még május havában a kecskebakokat egyenkint kötéllel leereszteni s egész októberig őrizetlenül otthagyni, ezen üregnek falai annyira meredek, hogy a farkas vagy egyéb ragadozó állat emberi emlékezet óta soha sem tehetett a kecskében kárt, daczára annak, hogy, mint említém, 5 hónapon át minden őrizet nélkül hagyatnak. Ugy a beeresztésnél, mint a kihuzásnál először egy pásztor ereszkedik le kötetlen, ki a leeresztés és kihuzás műtételében felügyel és segédkezik.

Miután rövid tartamu kirándulásunk alkalmával meggyőződést szereztünk arról, hogy a toroczkói és toroczkószti-györgyi lakosok szorgalmasok és munkások, őszintén kívánjuk, hogy fáradozásukat továbbra is siker koronázza és hogy szeretett hazánk minden vidékének ily szorgalmas népe legyen, mely vagyont nem apasztja, hanem azt folyvást szaporitva, állandó jóllétet biztosít magának.

Vándorgyűlés a jelentést helyeslő tudomásul veszi.

6. Előadó: Gál Domokos:

Tisztelt vándorgyűlés!

A kiküldött bizottság mielőtt tulajdonképeni feladatához fogott volna, megtekintette a torda aranyosi gazdasági egyesület telkét, mely csak két éve, hogy fennáll és már is a szakértők elismerését kivívta, mert kérkedve állítja az ember szeme elé, hogy az iránta kifejtett részvét lehető legmagasabban gyakoroltatik. Ily rövid idő alatt már van szép gyümölcsiskolája és megkezdett szőlészete. Talaja oly jónak mondható, hogy semmi kívánni valót nem hagy hátra, bérendezése izlést árul el. Látszik az egész intézményen, hogy ezen újon születt gyermek a legjobb anyák által gondoztatik és hivatva van a torda-aranyosi szőlészet és gyümölcsészet terjesztőjévé lenni. Mi kívánjuk, hogy legyen ez intézmény olyan, mint a forrás vize, mely határkiindu-

lasi pontjánál csak vékony érben jelentkezik, de hová tovább mindinkább megszaporoza csörtetve folytatja menetét az útjában levő kövek között és mikorra a völgybe ért, már büszkén lejt a kitűzött cél felé. Adja az ég, hogy példáját követve, hazánkban minél több ily intézmény keletkezzék.

Most áttérek kiküldetésünk tulajdonképeni céljára. A torda-városi szőlőtelepek állása és talajminőségéről igen szépen értekezik Velics Ödön statistikájában, ezért az idő rövidségét tekintetbe véve, itt erről szólani feleslegesnek találok, miért is egyes általunk megtekintett szőlőtelepek ismertetéséhez fogok. Legelőször is megtekintettük a martalji szőlőhegyben a Velics János és Velics György szőlőtelepét, mindkét szőlőtelep egyike a leggondosabban mivelt szőlőtelepeknek.

Ültetési rendszere a quadrát, mivélésében a Guyot rendszert igen szépen keresztülvive találjuk, ezen rendszer módosításával, mely abban áll, hogy t. i. a következő évi termőágak nem lettek a sodronyra kihuzva, hanem egy a tőke mellé alkalmazott karóra felkötve; — czélszerűsége melyik obb, azt a tapasztalás fogja bebizonyítani; a bizottság véleménye, hogy az eredeti Guyot rendszer jobb, mert a termőgalyak huzatván a sodronyra, megfosztatik a szőlőfürt a kellő árnyéktól, minek következtében nem fejlődhetik aval a folytonos lassu előmenetellel, mely a szőlő valódi zamatjának alkotója, hanem kényszerített rohamos fejlődésre; ennek eredménye a szőlőfürtekre nézve az, hogy a szemek aprón maradnak, borára nézve pedig, hogy igen sokat veszít zamatjából.

Ezután még több más szőlőtelepet tekintett meg a bizottság, mindegyikben örömmel szemlélve a szakavatott mivélést és helyesen megválasztott fajokat, ezek közül ki kell emeljük Timbus József riesling és muscat croquant tábláit, Rediger Samu igen szép termésben levő pineau gris tábláját, mely úgy mivélésének szépsége, mint a szőlő elkészültsége s jósága által feltűnt.

(Folyt. köv.)

E G Y V E L E G.

* A kolozs-monostori intézeti szőlő kezelője Ritter Gusztáv főkertész; a hójában részben lapályos, részben lejtős déli oldalán fekszik. Kiterjedése 1842 □ öl, abból utak stb. levonása után tiszta termelő föld 1158 □ öl. Talaja agyag márga. Az intézet felállításakor későn és korán érő fajokkal rendetlenül beültetett terület 1872-ik évben kiirtatott, 2 láb mélyen megforgattatott, teraszoztatott és a fekvésnek megfelelő korai és késői fajokkal, részint sima, részint gyökeres vesszőkkel beültetett. A felső nagyobb rész karikára és csapra műveltetik, a tőkék egymástól távolsága 3 1/2' A teraszozott részen háromféle metszési mód alkalmaztatik, u. m. karikára csappal, Guyot vagy sodronyos és tisztán csap mivélési mód. A szőlőfajok kö-

vetkezők: 1. Mézes fehér. 2. Barátszőlő. 3. Fekete Bürgundi. 4. Piros tramin. 5. Riesling. 6. Malvasia. 7. Trollingi. 8. Portugiezi. 9. Fehér bürgundi.

* **Törköly mint takarmány.** A szőlőtörköly kisajtolás után kellemes illattal bír. Alkatrészei különfélék. Az állatok táplálására alkalmas növény-alkatrészekon kívül cukor és borszesz is van benne, melyek a törkölyt az állatokra nézve igen izletessé teszik. De ha a törkölyt, bár csak rövid ideig, a levegőn hagyják, akkor kellemes ízét elveszti, a rothadás egy nemébe megy át, és igen kellemetlen ízűvé válik. Rendesen a törkölyt nagy hordókba rakják, hogy ott erjedésen menjen át, és a serfőzésre alkalmassá válik. Máshol meg heverni hagyják, hol t. i. semmire sem használják. Az így heverő törköly csakhamar trágyához hasonló lesz, s egyébire nem is igen használható. Ez ugyan kitűnő trágya, főképp szőlők számára, de igen drága, melyet olcsóbbal pótolhatni, s a törköly jobb módon felhasználható. Ha a törkölyt állatok táplálására használni és jó tulajdonait megtartani kívánjuk, következőképp járhatunk el: A törkölypogácsákat, a mint a sajtóból kijönnek, fejszével vagy más alkalmas eszközzel téglalakú darabokra szeljük, de úgy, hogy $2\frac{1}{2}$ —4 centimeter ($1-1\frac{1}{2}$ hüvelyk)-nél vastagabbak ne legyenek. Ezek azután ép úgy mint a vályogtéglák szárítás végett máglyákba rakatnak, minél arra kell ügyelni, hogy a levegő a téglákat minden oldalról érje. Így káros erjedéstől nincs mit félni. Ezen törköly-téglákat mindenféle háziállat más takarmány közé vegyítve szívesen eszi, különösen a tyukok, melyek azzal tartva, igen jól tojnak. Déli vidékeken a törkölyt friss állapotában is adják öszvérek, szamacák, sőt szarvasmarhának is, de az állatoknak nem hasznos. A magvak eltávolítása által a törköly értéke sebb lesz. Oly törköly, melyből a szesz már kifőzetett, csak fele tápértékkel bír (B. L.)

* **A magyar indigó ügye** új stádiumba lépett. Sarlay szarvasi tanár a földművelési miniszterium segélyével fenntartott kisszerű gyárban és csekély csülleng-termő területén ez idén oly szép eredményt ért el, hogy a földművelési miniszter ez új iparágat lehetőleg gyámolítandó, az ügyet folytonos éberséggel kísérő békésmegyei gazdasági egyesület javaslatára, Sarlainak kilátásba helyezte, hogy őt 3 évre fizetéssel fogja ellátni, hogy tanári állását elhagyván, teljesen találmánya értékesítésére fordíthassa idejét, a csülleng-termeléshez kellő költségek pedig a nevezett egyesület ellenőrködése mellett előlegeztetni fognak. (K.)

* **Sajtfogyasztás Angliában.** A sajt fogyasztás évről évre növekedik a polgárosult államokban, és a fokozott fogyasztás mellett a sajtgyártás is nagyba megjavult és tökéletesebbé lett. Angliában csaknem a legtöbb sajt fogy el; reggel, délben szerepel az úgy a gazdagok mint a munkásosztály asztalán. Sok helyen a munkásnép kizárólag sajt és kenyérral táplálkozik; és ezt nem lehet erőteljes táplálkozásnak nevezni, mert a sajt nagy táperővel bír magában véve is, de a mellett elősegíti egyéb tápszerek emésztését. A nagy belfogyasztás miatt a sajttermelés is hihetetlen arányokat öltött Angliában, úgy hogy egyedül a chesleri grófságban 92000 tehén tartatik, melynek teje kizárólag sajt készítésre lesz fordítva. E grófságban évenként kb. 25 mil. sajt készül, mely csipős íze által tűnik ki és 18—20

fontos gömbbé idomittatik: néhol azonban 80—100 fontosak is készíttetnek. Daczára az óriási productionnak még sem elégíthető ki a fogyasztás és kereslet, s ezért még Amerikából és Svajczból is nevezetes mennyiségű sajt importáltatik Angliába. De nem csak Angolországban, hanem Német- és Franciaországban is sokkal nagyobb mérveket öltött ujabban a sajt fogyasztás. (F. e.)

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

Gazdatisztul

ajánkozik egy 28 éves fiatal ember, ki a kolos-monostori gazdasági tanintézetet jó sikerrel látogatta s külföldön is gazdasági tanulmányait bővítette, 1870 óta pedig erdélyi nagyobb birtoktesteken, mint gazdatisztul működött.

Beszél magyarul, olahul és németül.

Bővebb felvilágosítással szíveségből a szerkesztőség szolgál. (30) (2—3)

Jelzálogkölcsonöket

a birodalom bármely részében, telekkönyvezett földbirtokra 1000 frttól a legmagasabb összegig $5\frac{3}{4}$ és 6% kamat mellett törlesztésre. 2000 frton felüli kölcsönöket rövidebb idő alatt és 5000 frton felülieket még előnyösebb módozatok mellett gyorsan eszközöl

a hatóságilag engedélyezett általános
(3) (24—26) „Ipar és keskedelmi ügynöki iroda“
Kolozvárt, belmonostorutca, 19. sz.
(Értekezhetni posta útján vagy személyesen naponta d. u. 1—4 óráig.)

JANKÓ VINCZE

GÉPGYÁRA KOLOZSVÁRTT.

A múlt évi hivatalos statisztikai adatok szerint Erdélyben 18106 eke állott a földművelés szolgálatára, melyek között csak 3967 vas eke találtatott.

A cultura magasabb fokán álló államokban a vas-ekék általában tökéleteseknek tartatnak, mint a faekék, s azoknak elterjedése egyszersmind a gazdaszat fejlődési fokát jelzi.

Bátor vagyok jó hírünk és nevünk érdekében a t. cz. gazdaközönséget ezen körülményre megújítva figyelmeztetni s egyuttal értesíteni, miszerint gyári üzletem ez idő szerint kiválólag ekegyártással foglalkozik.

Ekéim az erdélyi földviszonyokhoz átalakítva

Gubicz, Vidats és Clayton-féle

minták szerint készülnek javított szerkezettel s mostani alakjokban a legkivételőbb igényeket is kielégítik.

Ekéimet ötféle nagyságban készíttetem. Az első számú legnagyobb, az ötödik számú legkisebb.

Az árak az ekék nagysága szerint következők: 25 frt, 22 frt, 20 frt, 18 frt, 16 frt; vastengelyű eketaligáé 14 frt, fatengelyű taligáé 12 frt. Levél által tett megrendeléseket is gyorsan és pontosan teljesítek.

Répvágók, szecsckavágók, morzsolók, rosták, borsajtók, borfejtő szivattyuk gyáramban mindenkor kaphatók.

Megromlott gépek kijavítására is teljes készséggel ajánlkozom.

Kolozvárt, 1875.

(15) (24—26)

teljes tisztelettel
JANKÓ VINCZE
gépgyár tulajdonos.

Legjobb és legolcsóbb forrás

ZONGORÁK és HARMONIUMOK

beszerzésére.

használt zongorák megcserélésére,
valamint mindennemű húros hangszerek, azok alkatrészeinek és mindenféle húroknak vásárlására.

Zongora-ajutási
mihely.

Zongora-kölcsonzési
raktár.

TRISKA FERENCZ

KOLOZSVÁRT,

A távirdai hivattall szemben.

Kivánatra legujabb, 1875-re szóló árjegyzékemmel bérmentve szolgálók. Üzletemben a lehető legnagyobb olcsóság a legszigorubb lelkiismeretességgel párosul.

Zongora hangolás bármily távol vidéken is olcsón elvállaltatik. (2) (23-2)

(1)

Bükkönyt, borsót, lencsét,
paszulyt, len- és kendermagot
megvásárol

TAUFFER FERENCZ

KOLOZSVÁRT.

Ajánlatok és minták bérmentve
kéretnek.

(48-53)

Piaczi árak.

A kolozsvári kereskedelmi s iparkamara hivatalos adatai nyomán.

A heti vásár		Egy osztrák mérő = 2 nagy veka					Egy mazsa		Egy bécsi öl	1 font
helye	napja	tiszta b u z a	elegy b u z a	rozs	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marha hus
ára krajczárokbán										
Kolozsvár	decz. 2	210	150	125	75	80	155	85	—	21
Nagy-Várad	decz. 29	380-480	340-370	280-320	120-160	260-300	300	140	1500	24
Maros-Vásárhely	nov. 25	315	216	208	112	—	180	30	1240	18
Károly-Fehérvár	nov. 20	340	260	215	155	—	116	70	900	16
Nagy-Szeben	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Brassó	decz. 31	388-455	361	290-312	135-141	318	—	—	—	18
Besztercze	nov. 23	380	280	200	140	—	250	100	780	10
Nagy-Enyed	nov. 25	350	275	240	200	—	200	30	900	18
Szamosujvár	nov. 25	300	230	200	140	—	160	50	1400	15
Décs	nov. 2	320	300	160	120	—	230	50	800	16
Torda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Erdélyi földterhermentesítési kötvény 76 frt 39 kr. — Ezüst árkelet 103.45

Az „Erdélyi Gazda” hirdetési díjszabályzata.

	1-1		1-3		1-6		1-12		1-24		1-52	
	széri hirdetésekor											
	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.
10/16 lap	14	—	36	—	70	—	120	—	200	—	360	—
8/16 "	7	—	18	—	35	—	60	—	100	—	180	—
4/16 "	3	50	9	—	17	50	30	—	50	—	90	—
2/16 "	1	75	4	50	8	75	15	—	25	—	45	—
1/16 "	—	90	2	25	4	40	7	50	12	50	22	50

Nagyobb hirdetéseknel külön kedvezmények.

Azonkivül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányiszor a hirdetés megjelenik.

A szíves megrendelésben világosan kérjük kitenni: mennyi helyet igényel a beküldő mellékelt hirdetése számára.

Hirdetéseket elfogadnak lapunk kiadó hivatala és a Gámán János örökössei nyomdájának központi irodája (16.ér gr. Gyulai-ház) Mellékletek százanként 1 o. é. for.n.ba számíthatnak.

TARTALOM:

Meghívás. — A trágya értéke s annak kezelése. — A tordai vándorgyűlés jegyzőkönyve. — Egyveleg. — Hirdetések. — Piacz árak.